Odpadek pri nas težko postane surovina

Ravnanje z odpadki *Gradbenih odpadkov statistično veliko predelamo, v resnici pa bolj malo, sistem je luknjast*

LJUBLJANA – V Sloveniji vsako leto nastane približno dva milijona ton gradbenih odpadkov, ki jih precej konča v naravi. Sistem tako za te kot tudi za veliko drugih vrst odpadkov po mnenju GZS ni primerno postavljen, sodelovanja med strokami pa je premalo.

BORUT TAVČAR

Gradbeni odpadki so seme za velika divja odlagališča odpadkov vseh vrst, tudi nevarnih. FOTO MAVRIC PIVK

»Če želimo odpadek uporabiti kot vir za nove izdelke, nastanejo težave. Zakonodaja je zelo kompleksna in zapletena, pa ne samo okoljska. Vedno je problem s povezanostjo okoljske zakonodaje ter zakonodaje o kemikalijah in gradbenih proizvodih, tu pa je vedno dilema, ali lahko uporabimo odpadek kot vir ali ne. Kdaj je odpadek še odpadek in kdaj postane material oziroma proizvod, ni zadovoljivo rešeno. Če opredeliš odpadek kot odpadek, se tega statusa zelo težko znebiš. Za vsako rabo odpadka pa potrebuješ okoljevarstveno dovoljenje. Če prevzemaš odpadek, moraš imeti dovoljenje za predelavo. Če v predelavi statusa odpadka ne izgubiš, naslednji v verigi spet potrebuje okoljevarstveno dovoljenje. Tako nastane težava, kako povezati različne stroke in dejavnosti, tistih, pri katerih odpadki nastajajo, s tistimi, ki bi te odpadke lahko uporabili v proizvodnji, denimo industrijske proizvodnje in gradbeništva,« pravi Janja Leban iz Gospodarske zbornice, ki v projektu Rebirth sodeluje z Zavodom za gradbeništvo (ZAG).

Dodaja, da je zraven še zakonodaja o kemikalijah Reach, ki vse dodatno zaplete. »To se kaže pri vseh odpadkih, zlasti pri predelavi bioloških odpadkov v kompost ali pa v bioplinarnah, kjer nastaja digestat, uporaben kot gnojilo. Kmetje lahko uporabljajo umetna gnojila in pesticide, za uporabo komposta ali digestata pa bi potrebovali okoljevarstveno dovoljenje. Podobno je pri trdnih gorivih oziroma lesnih ostankih. Zahteve so tako stroge, da jih niti ves naraven les ne izpolnjuje. Poleg tega ni jasno, ali je trdno gorivo iz teh ostankov že lahko proizvod, ki ga je mogoče dati na trg, ali je še naprej odpadek. Načeloma na glas govorimo, da so odpadki pomemben vir, v resnici pa je preveč težav,« meni Lebanova. Kdaj odpadku preneha status odpadka, bodo določili na ravni EU. Pripravljena so merila za kovine, za steklo, zataknilo pa se je pri bakru in papirju.

Koliko je sploh odpadkov

»Vključeni smo v projekt Rebirth in ugotovili smo, da je največja težava nepovezanost strok. Nujno je timsko delo, jasneje je treba opredeliti zakonodajo, pogovarjati se je treba v mešanih skupinah, zakonodajalec, uporabniki, nadzor. Prišli smo do tega, da uredba o ravnanju z gradbenimi odpadki ni usklajena z uredbo o odpadkih. Tako nastajajo različna tolmačenja. Zato lahko nastajajo tudi napačna poročanja, manipulacije, odpadki pa najdejo pot do črnega odlagališča. Na teh področjih nujno potrebujemo strategijo, kratko, jasno, s cilji in kako bomo zakonodajo uveljavili. Predpis ni dovolj, treba je kontinuirano delati,« opozarja Janja Leban.

V Sloveniji nihče ne ve, koliko recikliranih materialov je uporabljenih v gradbeništvu, niti tega, koliko gradbenih odpadkov predelamo. »Za poročanje o ravnanju z gradbenimi odpadki je odgovoren investitor, ki je lahko pravna, lahko pa tudi fizična oseba. V enem predpisu je določeno, da povzročitelji poročajo o odpadkih, v drugem, o gradbenih odpadkih, pa piše, da ni treba poročati po predpisu o odpadkih, temveč po predpisu o gradbenih odpadkih. Obrazci so seveda različni. Nazadnje se zgodi, da nihče ne poroča. Fizična oseba v informacijski sistem o odpadkih gotovo ne bo poročala. Po statističnih podatkih zelo veliko predelamo, če se pogovarjaš s kolegi, pa je recikliranih gradbenih odpadkov malo,« še dodaja Lebanova. V gradbeništvu je veliko možnosti uporabe odpadkov, od plastike, papirja, kovin do, seveda, gradbenih odpadkov. »Nihče tega ne dela prostovoljno, zato bi bilo treba to spodbuditi z zelenimi javnimi naročili. Predlagali smo dodatek k uredbi s seznamom recikliranih gradbenih agregatov, delo pri tem pa je popolnoma zastalo,« je razočarana Lebanova. Enako je s tem, da je uredba o komunalnih odpadkih v usklajevanju že tri leta in da je sistem ravnanja z odpadno embalažo še vedno v razsulu.

V gradnji in obnovi cest ni gradbenih odpadkov. FOTO TADEJ REGENT

Omejitve bodo omilili

Na ministrstvu za kmetijstvo in okolje priznavajo, da so bile zahteve za uporabo komposta v Sloveniji med najstrožjimi v Evropi. Vendar zdaj spreminjajo uredbo o bioloških odpadkih, v njej pa bodo uporabljene evropske omejitve, skratka, precej milejše, kot so zdaj. Za uporabo lesnih ostankov prav tako ne bi smelo biti težav, razen če je to lubje debel, ki jih prevažajo pozimi, ko so ceste posoljene, les pa je potem onesnažen s klorom, ki se ga ne sme kuriti.

Uredbo o ravnanju s komunalnimi odpadki so posredovali vladi v obravnavo julija 2011. »Zaradi nasprotovanja dela gospodarstva, zlasti glede ureditve ravnanja z odpadki iz podskupin 20 01 in 15 01, ki nastajajo pri gospodarskih subjektih, je bil predlog umaknjen z dnevnega reda,« pravijo na MKO. Lani so tako začeli pripravljati nov predlog uredbe, ki je bil v javni obravnavi 7. januarja letos. »Pregledali smo vse pripombe in opravili še dodatne razgovore z zbornicami. Predloge smo poskušali čim bolj upoštevati pri pripravi novega predloga, ki bo kmalu znova posredovan zbornicam v usklajevanje, nato pa posredovan v medresorsko usklajevanje,« pojasnjujejo na MKO.

Na MKO načrtujejo tudi natančen pregled veljavne zakonodaje o embalaži skupaj s ponovnim pregledom skladnosti z direktivo o embalaži in odpadni embalaži. Konkretni predlogi sprememb zakonodaje še niso pripravljeni.

S sežigom še mencajo

MKO zamuja tudi pri določitvi lokacij za drugi (in mogoče še tretji) objekt za termično obdelavo odpadkov. Iz Ljubljane, natančneje Termoelektrarne toplarne Ljubljana, je na MKO romalo že več prošenj za odločitev. Podatek, ali država načrtuje toplarno na gorivo iz odpadkov v Ljubljani, je ključen tako za energetsko strategijo Ljubljane kot tudi za Snago, ki gradi največji center za ravnanje z odpadki v državi skupaj s predvideno proizvodnjo goriva iz odpadkov.

»Na podlagi podatkov o nastajanju, načinu ravnanja z odpadki in že zgrajene infrastrukture za ravnanje z odpadki v Sloveniji ter zahtev evropskih direktiv je ministrstvo v operativnem programu ravnanja s komunalnimi odpadki do leta 2020 pripravilo nabor potrebne infrastrukture za ravnanje z odpadki, med katere spada objekt za termično obdelavo odpadkov. Brez termične obdelave odpadkov ni mogoče izvesti predpisanega ravnanja z odpadki skladno z zakonodajo. Izračuni kažejo, da bo leta 2020 za energetsko predelavo na razpolago približno 175.000 ton trdnega goriva iz suhih frakcij, izločenih iz mešanih komunalnih odpadkov. Povprečna letna toplotna moč trdnega goriva, pridobljenega iz mešanih komunalnih odpadkov, znaša okoli 90 megavatov,« odgovarjajo na MKO.

V Sloveniji je en ustrezen objekt termične obdelave odpadkov z energetsko izrabo v Celju, in sicer s kapaciteto 15 megavatov in kapacitetami za sosežig, ki bodo tudi v prihodnje sposobne prevzeti del tega masnega toka odpadkov. »V Sloveniji torej potrebujemo še kapacitete v obsegu približno 60–75 megavatov. Kar zadeva gradnjo dodatnih objektov za termično obdelavo odpadkov v Sloveniji, je treba povedati, da je za njihovo umeščanje v prostor treba izvesti vse postopke za sprejetje državnega prostorskega načrta. Pobuda za pripravo DPN še ni bila podana, prav tako v državnem proračunu še ni zagotovljen denar za pripravo vse potrebne dokumentacije. Načrtovanje in gradnja objekta za termično obdelavo odpadkov sta odvisna od mnogih dejavnikov (okoljski, prostorski, finančni in lokalna sprejemljivost). Uspešnost projekta lahko pričakujemo takrat, ko bodo vsi našteti dejavniki usklajeni,« nič kaj optimistično odgovarjajo na MKO.

POVEZANE VSEBINE
delo.si/okolje [...]

Višje temperature, manj žita

LJUBLJANA – Avstralski Climate Institute je predstavil, kaj se bo zgodilo po svetu, ki je na dobri poti, da se bo do leta 2050 segrel za tri do štiri stopinje Celzija. Za območje srednje Evrope, kjer je tudi Slovenija, napoveduje padec pridelka žit, zlasti pšenice in koruze za četrtino do tretjino. Živina bo izpostavljena pogostejšim nalezljivim boleznim, kmetijstvo v celoti pa pogostejšim sušam, poplavam in požarom. Gladina morja se je v preteklem stoletju dvignila za 17 centimetrov, do leta 2100 pa se bo predvidoma še za dober meter. Morja bodo zaradi ogljikovega dioksida bolj kisla, poleg tega pa bodo neurja zaradi dodatne toplotne energije še bistveno močnejša. Slana voda grozi tudi virom sladke vode. Po študiji zmanjšanje izdatnosti pretoka grozi tudi porečju Donave.

Indijski kmeti proti Monsantu

LJUBLJANA – »Če ste umaknili program razvoja gensko spremenjenih organizmov iz Evrope, se poberite še iz Indije,« kemični korporaciji Monsanto sporočajo kmetje protestniki v Indiji. »Bombaž in tkanine iz avtohtonega bombaža so simbol našega boja za svobodo. Danes Monsanto nadzoruje 93 odstotkov vseh semen bombaža v Indiji. Zdaj je čas, da se vlada zavzame za zaščito naše semenske suverenosti, ravno tako pa za našo hrano, kmetije in svobodo,« pravijo protestniki.

Čebele morijo tudi fungicidi

LJUBLJANA – Znanstveniki so opravili precej raziskav o tem, kaj povzroča množično umiranje čebel, glavni krivci pa so insekticidi, slaba prehrana in zajedavci. V prvi študiji te vrste, ki so jo opravili znanstveniki Univerze v Marylandu, skupaj z ameriškim uradom za kmetijstvo, pa so ugotovili, da so med krivci tudi fungicidi za zatiranje glivičnih bolezni in plesni, ki na čebele naj ne bi vplivali. Ko so znanstveniki zbirali pelod iz panjev na vzhodni obali ZDA, kjer čebele oprašujejo borovnice, lubenice in druge pridelke, s pelodom pa hranijo zdrave čebele, so pri teh zaznali velik padec odpornosti na okužbe, ki jih prenaša parazit *nosema ceranae*. Zajedavca niso nikoli mogli trdno povezati z uporabo pesticidov. Pelod je bil kontaminiran v povprečju z devetimi različnimi pesticidi in fungicidi, znanstveniki pa so našteli kar 21 kmetijskih kemikalij v enem vzorcu peloda. Osem kemikalij so znanstveniki povezali s povečanim tveganjem za okužbo čebel. Najbolj pretresljiva je ugotovitev, da so čebele, ki so jedle pelod, kontaminiran s fungicidi, kar trikrat bolj dovzetne za okužbo s čebeljo gnilobo, ki jo prenaša zajedavec. Fungicide pa kmetovalci uporabljajo v velikih količinah, saj je doslej veljalo, da so neškodljivi za čebele, ker so narejeni za uničevanje glivic in plesni na, denimo, jabolkih, ne žuželk.

Pomoč za azijske slone

LJUBLJANA – Earth Day Network prosi za pomoč pri ohranitvi azijskih slonov, saj so zaradi divjega lova, izgube življenjskega prostora in srečanj z ljudmi že kritično ogroženi. Hitra rast prebivalstva je zarezala v prostor slonov, saj je obdelane več zemlje, to pa vodi v konflikte. Težava pa je tudi izjemno povečanje smrti slonov na železniških tirih, saj so vlaki čedalje hitrejši, čez življenjski prostor slonov pa vozi tudi vedno več vlakov. Dogajajo se tragične zgodbe, ko umrejo celotne črede, ker nočejo zapustiti umrlega člana. Earth Day Network se je povezal s strokovnjaki za slone, učitelji, šolami in drugimi. S pomočjo nameravajo postaviti preprost, a učinkovit sistem zgodnjega opozarjanja, da bi preprečili umiranje slonov na železniških tirih, spodbuditi državljansko tožbo, da posledice železnic za okolje ne bi bile več izvzete iz zakonodaje, pripraviti široko državljansko gibanje za ohranitev slonov in razviti mrežo za svetovanje voditeljem lokalnih skupnosti.

PRIPRAVIL BORUT TAVČAR

Embalaža je povsod, naj bo še zbiranje

Ločeno zbiranje odpadkov *Veliko je mogoče narediti še preden embalaža postane odpadek*

LJUBLJANA – V sodobnem potrošniškem načinu življenja je embalaža naša stalna sopotnica. Skoraj si ne moremo predstavljati, da je ne bi bilo. Izdelki, ki jih vsakodnevno kupujemo so shranjeni v embalaži. Ta je najrazličnejših barv, oblik, materialov in velikosti.

Embalaža je nujna za zaščito izdelka zaščiti in omogoči njegov transport od proizvajalca do trgovca in od tu dalje do potrošnika. Embalaža je tudi potrebna za podaljšanje roka uporabnosti izdelka in za njegovo večjo mikrobiološko varnost. S pomočjo embalaže pa se potrošnikom zagotavlja tudi informacije o izdelkih.

Zbrano predelajo

Ko embalaža odsluži svojemu prvotnemu namenu, postane odpadna embalaža. Na tej stopnji je treba z njo pravilno ravnati. Embalažo, pa naj bo ta steklena, papirnata, plastična, kovinska ali sestavljena iz različnih materialov, je treba ločeno zbirati. Pristati mora v pravem zabojniku, s čimer omogočimo njeno recikliranje. Slopak, družba za ravnanje z odpadno embalažo, poskrbi, da je ločeno zbrana odpadna embalaža predana v reciklažo. V Sloveniji je bilo leta 2010 reciklirane 61 odstotkov zbrane odpadne embalaže.

Embalaže je med odpadki daleč največ. FOTO TOMI LOMBAR

Pomembno je, da se odpadna embalaža ločeno zbere in reciklira. Veliko pa lahko naredimo tudi na tem, da zmanjšamo količino embalaže, še preden ta postane odpadek. To lahko storimo z načrtovanim in preudarnim nakupovanjem. Če uporabljamo koncentrate, pa naj bodo to mehčalci, praški, čistila, sirupi,... zmanjšamo količino embalaže tudi za polovico, istočasno pa povzročimo manj toplogrednih plinov, saj je potrebnih manj tovornjakov za prevoz iste količine blaga.

Pri tem pa je pomembno tudi to, da uporabimo pravo količino proizvoda in se držimo predpisanih navodil. Lahko tudi ponovno napolnimo že obstoječo embalažo in kupujemo večje pakiranje, namesto več manjših. Ker v gospodinjstvu nastane največ odpadne embalaže pri prehrani, je smiselno kupovati svežo hrano, ki koristi našemu zdravju in povzroča manj odpada. In ko se odpravimo v trgovino, vzemimo s seboj vrečko, pa naj bo to že uporabljena ali iz blaga.

Razvrščajo jo ročno, zato naj bo čista

Odpadkom se kljub temu ne moremo popolnoma izogniti. V Sloveniji je za namen ločenega zbiranja odpadkov vzpostavljen sistem za zbiranje več vrst odpadkov, med katerimi pa odpadna embalaža zavzema velik delež. V zabojnik za odpadno embalažo sodi daleč največ različnih vrst odpadkov. Vanj lahko odvržemo plastično embalažo v obliki plastenk, jogurtovih lončkov, vrečk in druge embalaže iz plastike, kovinsko embalažo kot so pločevinke in konzerve; vanj pa odvržemo tudi kartonsko embalažo za tekočine (tetrapak embalaža). Zaradi različnih vrst embalaže vsebino zabojnika za odpadno embalažo sortirajo. V Sloveniji imamo večinoma ročne sortirnice, zato je zelo pomembno, da je embalaža popolnoma spraznjena, preden jo odvržemo v ustrezen zabojnik. S tem olajšamo reciklažo, poskrbimo pa tudi za manj nečistoč v zabojniku in posledično tudi zmanjšamo neprijetne vonjave.

Kot je uporaba embalaže del našega vsakdanjika, naj postane tudi pravilno ločevanje del njega. Tako bomo prispevali svoj delež k čistejšemu okolju.

PARTNERSTVO ZA OKOLJE

Evropski projekt LIFE 10 INF/SI/136 Ločujmo odpadke vodi družba Slopak d.o.o., partner je Delo d.d. Vrednost projekta je 671.558 evrov. Partnerja Slopak in Delo sofinancirata 51 odstotkov (342.495 evrov). Evropska unija s podporo finančnega mehanizma LIFE+ sofinancira 49 odstotkov (329.063 evrov).
Zelena stran je v celoti namenjena projektu LIFE10 INF/SI/136.

Na vaša vprašanja o ločevanju odpadkov in varovanju okolja bomo poiskali odgovore. Vprašanja pošljite na naslov: zeleno@delo.si

SLOPAK NARAVI VRAČAMO BARVE. 1992–2012 20 YEARS Life DELO

Prihodnjič v Zelenem Delu

Preverili bomo, kakšne so možnosti v Sloveniji za globoke vrtine za izkoriščanje geotermalne energije. Novosti tudi o ločenem zbiranju odpadkov in še čem.